

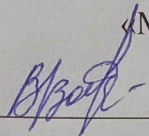
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. Каразіна

Економічний факультет
Кафедра економіки та менеджменту

Кваліфікаційна робота бакалавра

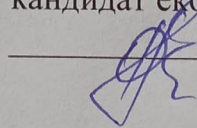
на тему: «Стандартизація та сертифікація продукції і оцінка відповідності міжнародним стандартам ISO»

Виконала: здобувач 4 курсу, групи ЕН-41
Спеціальності 073 «Менеджмент»
Освітньо-професійної програми
«Менеджмент організацій»

Валентина НАДОЛЯ
(підпис)

Керівник кваліфікаційної роботи:
кандидат економічних наук, доцент

Ольга КРИКУН
(підпис)

Рецензент:

(підпис)

Харків – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Факультет економічний
Кафедра економіки та менеджменту
Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр
Спеціальність 073 «Менеджмент»
Освітньо-професійна програма «Менеджмент організацій»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

_____ Ганна ДОРОШЕНКО
(підпис) (ініціали, прізвище)

« » 2023 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА

Надоля Валентина Вадимівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Стандартизація та сертифікація продукції і оцінка відповідності міжнародним стандартам ISO»
керівник роботи Крикун Ольга Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затвержені наказом вищого навчального закладу від 13 квітня 2023 року №2101-5/699

2. Строк подання студентом роботи «01» травня 2023 р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

Обґрунтувати теоретичні підходи щодо стандартизації та сертифікації систем якості на підприємстві. Визначити основні міжнародні і європейські стандарти при проведенні сертифікації і оцінки відповідності вимогам. Дати загальну характеристику інтегрованої системі стандартизації та сертифікації продукції ПрАТ «Оболонь». Дослідити конкурентної переваги сертифікованої продукції компанії «Оболонь».

4. План роботи

№ з/п	Назва етапів роботи
1	Розробка та узгодження змісту кваліфікаційної роботи бакалавра, ознайомлення з літературними джерелами за темою.
2	Робота над теоретичним розділом, уточнення основних категорії нормативних документів Державної системи стандартизації і принципів проведення стандартизації та сертифікації систем якості.
3	Доопрацювання першого розділу згідно з рекомендаціями наукового керівника. Написання другого розділу кваліфікаційної роботи. Обробка аналітичного матеріалу діяльності компанії.
4	Доопрацювання другого розділу згідно з рекомендаціями наукового керівника. Обґрунтування висновків.
5	Написання вступу, висновків кваліфікаційної роботи, оформлення списку використаних джерел.
7	Доопрацювання кваліфікаційної роботи згідно з рекомендаціями наукового керівника, подання на рецензування.
8	Подання роботи на кафедру

5. Дата видачі завдання «12» вересня 2022 р.

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

Надія НАДОЛЯ

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Ольга КРИКУН

(прізвище та ініціали)

Гарант освітньої програми

_____ (підпис)

Світлана БАБИЧ

(прізвище та ініціали)

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ ТА СКОРОЧЕННЯ

- БЖД – безпека життєдіяльності людини
 ГСТУ – галузеві стандарти України;
 Держспоживстандарт України – Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики
 ДП – документовані процедури
 ДП «Укрметртестстандарт» – Державне підприємство Всеукраїнського державного науково-виробничого центру стандартизації, метрології, сертифікації і захисту прав споживачів
 ДСТУ EN ISO – гармонізовані національні стандарти з європейськими
 ДСТУ ISO – гармонізовані національні стандарти з міжнародними
 КНД – класифікатор нормативних документів НК 004:2020
 НОС – Національний орган сертифікації
 НСС – Національна система сертифікації
 ОС – орган по сертифікації
 СМЯ – система менеджменту якості
 СТП – стандарти підприємств
 СТУ – стандарти науково-технічних та інженерних товариств і спілок України;
 СУЯ – система управління якістю
 СЯ – система якості
 ТН - технічний нагляд
 ТУ – технічні умови
 ТУУ – технічні умови України;
 УкрТЕСТ – Український науково-технічний інститут випробувань і сертифікації електроустаткування
 УЯ – управління якістю
 EMS – система екологічного менеджменту
 EN – європейські стандарти серії EN
 ГАТТ (general agreement on tariffs and trade) – Генеральна угода щодо тарифів та торгівлі
 ІЕС (international electrotechnical commission) – міжнародна електротехнічна комісія
 ІСО (the International Organisation for Standardisation) – міжнародна організація по стандартизації
 ІСО/ ІЕС – міжнародні загальні стандарти
 НАССР – Hazard Analysis and Critical Control Point
 ОHSAS – система менеджменту з охорони праці

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО СТАНДАРТИЗАЦІЇ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ СИСТЕМ ЯКОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	7
1.1. Основні принципи проведення стандартизації та сертифікації систем якості підприємства.....	7
1.2. Організація робіт по розробці, затвердженні та впровадженні стандартів ISO.....	15
1.3. Основні міжнародні і європейські стандарти при проведенні сертифікації і оцінки відповідності вимогам.....	18
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ТА АНАЛІЗ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПрАТ «ОБОЛОНЬ».....	25
2.1. Загальна характеристика система стандартизації та сертифікації продукції компанії «Оболонь».....	25
2.2. Інтегрована система стандартизації та сертифікації продукції компанії.....	32
2.3. Дослідження конкурентної переваги сертифікованої продукції компанії.....	36
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	46
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ.....	48
Додатки	

ВСТУП

Забезпечення безперебійної роботи підприємства на протязі довгих років пов'язані з реалізацією багатьох внутрішніх цілей. Головну роль відіграє підвищення якості продукції, забезпечення ефективності інвестицій, збільшення всіх категорій персоналу та досягнення значного рівня продуктивності виробництва. Це створює певні передумови для реорганізації систем управління виробництвом відповідно до принципів управління якістю, запровадження міжнародних стандартів, де важливою умовою конкурентоспроможності продукції є задоволеність споживачів та довіра до якості сертифікованої продукції.

Проблеми управління у сфері стандартизації привертають увагу дослідників і практиків, переважно у сфері управління якістю продукції. До середини 1970-х років питання якості та стандартизації розглядалися у науковій літературі переважно як техніко-економічні питання, у 1980-ті роки розглядалися правові питання, а 1990-2000-ті роки були присвячені впровадженню міжнародних та європейських стандартів. Цю проблему висвітлено у роботах М. Геращенко, М. Ємельянова, М. Котляра, Г. Саранчі, Ю.А. Палехи, І. Смолоник, В. Топольника, М. Шаповала та інші. Вчені стверджують, що стандартизація є найбільш дієвим елементом наукового прогресу, який включає підвищення якості продукції на основі зниження витрат і раціонального використання ресурсів підприємства при виробництві продукції (робіт, процесів, послуг) з урахуванням побажань споживачів, приділяючи особливу увагу вдосконаленню стандартів у виробничий процес та сертифікація продукції.

Мета дослідження – узагальнення основних категорії нормативних документів та порядок їх розробки і визначення принципів проведення стандартизації та сертифікації систем якості ПрАТ «Оболонь».

Досягнення мети вирішувалися задачі:

– обґрунтування основних принципів стандартизації та сертифікації систем якості;

- визначення особливостей підготовки, управління та порядку затвердження нормативних документів, пов'язаних зі стандартизацією та сертифікацією;
- перегляд правил системи визначення результатів оцінки систем якості ISO/IEC;
- обґрунтування необхідності вдосконалення системи стандартизації продукції ПрАТ «Оболонь»;
- виявлення конкурентоспроможності продукції компанії та надати рекомендації щодо відповідності якості продукції ПрАТ «Оболонь».

Об'єктом дослідження є процес вдосконалення системи стандартизації та оцінки відповідності продукції компанії ПрАТ «Оболонь».

Предметом дослідження є принципові підходи щодо організації системи забезпечення якості продукції на ПрАТ «Оболонь».

Використовувалися такі методи дослідження: аналіз та синтез, індукція та дедукція, узагальнення наукових даних, логічні порівняння, класифікація, методи систематизації даних.

Теоретичною та практичною базою для написання роботи послужили підручники, навчальні посібники, методичні видання стандартів, офіційні сайти.

Практична значимість роботи полягає у можливості застосування результатів дослідження конкурентної переваги стандартизації та сертифікації продукції ПрАТ «Оболонь».

Основні положення та одержані результати були апробовані на II Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених пам'яті видатного українського вченого-економіста Сергія Ілліча Юрія (м. Кам'янець-Подільський, 01 лютого 2023 р.), наявний сертифікат.

Кваліфікаційна робота складається з вступу, двох розділів, висновків і пропозицій, переліку джерел, який налічує 31 джерело. Загальний об'єм роботи 48 сторінок комп'ютерного тексту, містить 10 таблиць, 7 рисунків, 3 додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО СТАНДАРТИЗАЦІЇ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ СИСТЕМ ЯКОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Основні принципи проведення стандартизації та сертифікації систем якості підприємства.

На сьогоднішній день, розвиток науки і техніки призводить до створення багатьох нових товарів, оновлення продукції, яка випускається, що сприяє створенню і впровадженню різноманітних стандартів у різних галузях і сферах діяльності. Законом України «Про стандартизацію» від 05.06.2014 № 1315-VII, який набув чинності 03.01.2015 р. дано таке визначення «Стандартизація – діяльність, що полягає в установленні положень для загального та неодноразового використання щодо наявних чи потенційних завдань і спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері» [4].

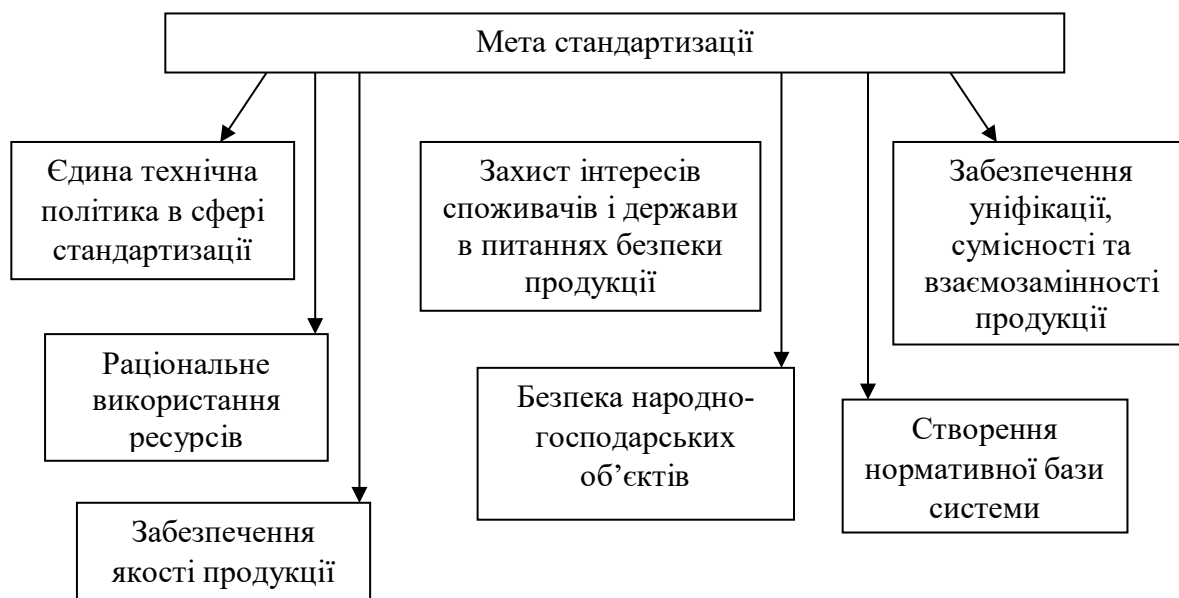

Рисунок 1.1 – Мета стандартизації (складено автором за джерелом 4)

Головною проблемою стандартизації, як прописано в законі, вважається збереження ресурсів, надання якості та безпеки всіх сфер життєдіяльності людей та послуг, а також надання єдності вимірювань. Можна виділити, що стандартизація, це як напрям поліпшення концепції управління виробничими процесами, з цієї причини стандартизація поклала початок вирішенню питань у сфері якості і використання стандартів, розвитку нормативної документації (НД), об'єднаної із запровадженням систем якості (СЯ).

Стандарт – це НД, заснований на консенсусі, прийнятий визнаним органом, що встановлює для загального і неодноразового використання правила, настанови або характеристики щодо діяльності чи її результатів, та спрямований на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері.

Комплекс правил та положень стандартизації на підприємствах, організаціях, установах України наведено в основоположних стандартах, які гармонізовані з міжнародними стандартами (додаток А).

Категорії нормативних документів. Згідно з ДСТУ 1.0 залежно від об'єкта стандартизації та сфери діяльності НД зі стандартизації розподіляються за такими категоріями: гармонізовані національні стандарти з міжнародними (ДСТУ ISO); гармонізовані національні стандарти з європейськими (ДСТУ EN ISO); галузеві стандарти України (ГСТУ); стандарти науково-технічних та інженерних товариств і спілок України (СТТУ); технічні умови України (ТУУ); стандарти підприємств (СТП).

Гармонізовані ДСТУ ISO мають міжгалузеве використання і запроваджуються переважно на продукцію масового чи серійного виробництва, на норми, правила, вимоги, терміни та поняття, позначення й інші об'єкти, регламентування яких необхідно для забезпечення оптимальної якості продукції, а також для єдності та взаємозв'язку різних галузей науки, техніки, виробництва та культури.

Стандартизація виконує три соціально значущі функції:

- впорядкування об'єктів (продукції, робіт, послуг, процесів), що створюються людьми;
- закріплення в НД оптимальних вимог до впорядкованих об'єктів;
- встановлення правил застосування цих НД.

Стандартизація здійснюється з метою надання безпеки продукції, робіт а також послуг з метою збереження навколишнього середовища, життя та здоров'я; якості продукції, робіт та послуг відповідно до рівня формування науки, техніки та технологічних процесів; економії всіх різновидів ресурсів. Тому стандартизація – це процес дотримання стандартів для управління якістю (УЯ).

Відповідно до статті [12], управління якістю – частина загального управління виробництвом, пов'язана з задоволенням вимог до якості, у взаємозв'язку з витраченими ресурсами і досягнутими результатами. Для системи якості (СЯ) важливо аналізувати компоненти виробництва як процес, що володіє своїми входами та виходами. Отже, управління якістю вважається частиною менеджменту.

Система управління якістю (СУЯ) продукту – це спосіб організації успішної взаємодії керівників підрозділів та певних осіб, які беруть участь у формуванні, виробництві, застосуванні та сервісному обслуговуванні продукту з метою надання їй властивостей, які забезпечують задоволеність певних потреб та запитів споживання при мінімальному витрачанні всіх видів ресурсів та коштів [22; 23].

Розробка СЯ продукції складається з наступних етапів:

- ухвалення рішень про створення СЯ;
- розробка плану-графіка створення СЯ;
- визначення функцій і завдань СЯ;
- визначення структурних підрозділів;
- розробка структурної і функціональної схеми УЯ;
- визначення складу документації СЯ;

- розробка нормативної документації і «Керівництво з якості»;
- впровадження СЯ продукції;
- перевірка, відладка і вдосконалення СЯ.

Дослідження та систематизація принципів стандартизації - одна із важких проблем. Різні автори у своїх роботах наводять принципи стандартизації, виходячи із конкретного виду діяльності (виробничої, економічної, соціальної). Принципи стандартизації розглядаються відповідно до її загальної діяльності, незалежно від сфери та виду діяльності (рис. 1.2).

Рисунок 1.2 – Принципи стандартизації [31]

Відповідно до теорії та практичної діяльності стандартизації для вирішення встановлених перед нею завдань необхідно відзначити кілька методичних принципів: плановість, передбаченість, оптимальність, активність, системність, обов'язковість.

Складання плану має реалізуватися для розподілу ресурсів та формування матеріально-технічної бази у різних сферах діяльності. Проекти містять у собі програми єдиної стандартизації та метрологічного забезпечення. Передбаченість покладено на норми та вимоги, що вводяться у стандартах та оптимальні у перспективі. Стандартизація гарантує підприємству оптимальні витрати ресурсів: сировинних, матеріальних, енергетичних, фінансових, соціальних. Динамічність полягає в періодичній оцінці та перегляді стандартів, та при потребі розробляють приписи згідно з оновленням застарілих показників, норм, характеристик, умов, визначень, позначень, одиниць фізичних величин. Системність дає можливість упорядкувати закономірно розташовані та

взаємопов'язані конкретні об'єкти стандартизації у загальну систему. В Україні зразки та інші НД мають необхідний характер, їх зобов'язані дотримуватись усі без винятку компанії незалежно від форми власності.

Установлені в стандарті ISO 9001:2015 вимоги до СУЯ доповнюють вимоги до продукції та послуг. У цьому стандарті використано процесний підхід, елементами якого є цикл «Plan-Do-Check-Act» (PDCA) («Плануй-Виконуй-Перевірй-Дій») та ризик-орієнтоване мислення [27].

Основні положення стандарту ISO 9001:2008 «Система менеджменту якості. Вимоги» містить загальні вимоги щодо [22]:

- визначення процесів;
- послідовності і взаємодії процесів;
- критерії і методи необхідні для функціонування процесів;
- наявність ресурсів і інформації для підтримки процесів і їх моніторингу;
- моніторинг, вимірювання і аналіз процесів;
- вживання заходів, необхідних для досягнення запланованих результатів і постійного поліпшування цих процесів.

У стандарті закладено вимоги до документації, а саме:

- документально оформлені політика та цілі у сфері якості;
- настанова щодо якості;
- документовані процедури (ДП) та протоколи, які вимагає стандарт;
- інші документи (ДП, акти, інструкції, протоколи), які підприємство визначило документи, що потрібні для забезпечення результативного планування, функціонування та контролювання бізнес-процесів.

Розроблена НД, впроваджені стандарти, як міжнародні так і національні є ключовими складовими підтвердження відповідності продукції (робіт, процесів, послуг). Мало того, щоб виробляти продукцію і вивести її на ринок, і товар щоб сприймався споживачами, потрібно доказати, що характеристики і основні показники цього товару відповідають вимогам. Такі докази здійснюють при

проведені сертифікації, тобто це міжнародні прийняті процедури підтвердження відповідності встановленим вимогам.

Сертифікація – це процедура, за допомогою якої визнаний в установленому порядку орган, документально засвідчує відповідність продукції, СУЯ, систем управління навколишнім середовищем і персоналом відповідає встановленим законодавством вимогам [4].

Сертифікація СУЯ незалежно від органу, яким вона проводиться (національним або зарубіжним), повинна характеризуватися рядом основних принципів (рис.1.3).

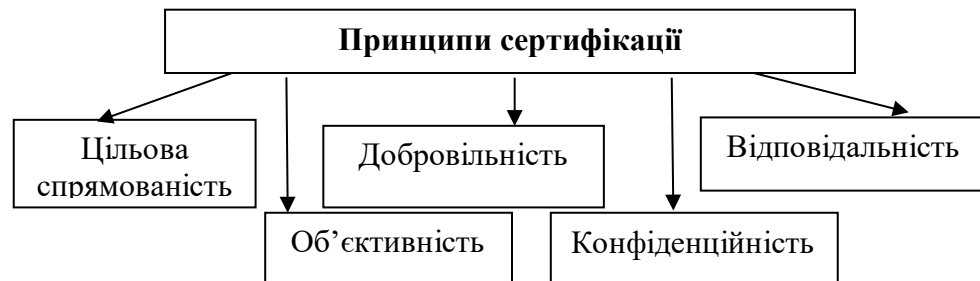

Рисунок 1.3 – Принципи сертифікації [4]

Цільова спрямованість полягає у здійсненні сертифікації СУЯ з чітко певною метою. Проведення на підприємствах сертифікації СУЯ може бути тільки добровільним, за ініціативою і за наявності заявки від цього підприємства. Перевірка і оцінка СУЯ при її сертифікації повинні здійснюватися компетентними, висококваліфікованими фахівцями за принципом об'єктивності. ОС і його співробітники повинні дотримувати професійну таємницю відносно конфіденційності інформації. Принцип відповідальності полягає у якісному проведенні сертифікаційної роботи і відповідальності керівництва за надану інформацію аудиторам з якості.

Результатом сертифікації є свідоцтво про відповідність – декларація про відповідність або сертифікат встановленої форми. Необхідність наявності даного документу регламентується національними стандартами, які подано у додатку Б.

Попереднє оцінювання здійснюється на основі аналізу даних, які містяться в таких початкових документах, які надаються заявником в ОС: декларація-заявка на проведення сертифікації; політика підприємства (заявника) у сфері якості; перелік внутрішньовиробничих документів СЯ; організаційно-структурні схеми заявника і його служби якості; анкета проведення попереднього обстеження СЯ; вихідні дані про попереднє оцінювання стану виробництва.

Під час підготовки до перевірки і оцінювання СЯ складається програма перевірки, розподіляються обов'язки між членами комісії, готуються робочі документи. Програму перевірки розробляє головний експерт, а затверджує програму керівник ОС. Програма узгоджується з підприємством, яке перевіряється. Перевірка включає такі основні процедури: попередня нарада; обстеження підприємства; складання акту перевірки; завершальна нарада.

Вирішення про рекомендацію СЯ до сертифікації (відмова в сертифікації СЯ) приймає головний експерт за узгодженням з керівництвом ОС на підставі акту про результати перевірки і оцінювання системи якості. Остаточне рішення про реєстрацію сертифікату відповідності СЯ в Реєстрі системи УкрТЕСТ і видачу дозволу (ліцензії) на право застосування знаку відповідності приймає Держспоживстандарт України. Термін дії сертифікату відповідності СЯ, як правило, не перевищує три роки. Після закінчення його дії, проводиться ресертифікація СЯ. Після проведення процедури сертифікації СУЯ орган по сертифікації повинен проводити інспекційний контроль по сертифікованій СЯ (підтвердження, припинення і анулювання сертифікату відповідності) [5].

Сертифікація СУЯ може здійснюватися і недержавними органами. При цьому ринкова вартість сертифікату визначається рівнем довіри торгових партнерів до ОС. Виходячи з того, що даний вид сертифікації належить до добровільної, підприємство особисто здійснює вибір ОС, виходячи з тих завдань, які перед ним поставлені у зв'язку з проходженням процедури сертифікації. Для підприємств, які бажають вийти на світовий ринок або розширити свій ринковий

сегмент, сертифікат на СУЯ, виданий незалежною міжнародною визнаною ОС, має високу ринкову вартість. Головним критерієм в здійсненні вибору ОС є визнання його своїми замовниками.

Випробувальні лабораторії (центри) акредитуються НОС або за його дорученням ОС продукції (робіт, процесів, послуг) і виконують такі основні функції [2; 5]:

- проводять випробування продукції, яка сертифікується відповідно до галузі акредитації, і видають протоколи випробувань;
- беруть участь за пропозицією ОС в проведенні технічного нагляду (ТН) за виробництвом сертифікованої продукції, а за пропозицією НОС - в проведенні інспекційного контролю;
- беруть участь за пропозицією ОС в атестації виробництва продукції, що сертифікується.

На міжнародному, регіональному і національному рівнях питання акредитації ВЛ регламентуються рядом документів ISO/IEC (Настанови ISO/IEC 25, 51, 54, 55, 58), європейськими стандартами EN серії 45000 (EN 45001, EN 45002, EN 45003) [20], а також український класифікатор нормативних документів (НК 004:2020) [29]. Вимоги до випробувальних лабораторій і порядок їх акредитації».

Експерти-аудитори, які атестовані в системі і занесені в реєстр системи, за дорученням НОС можуть виконувати окремі роботи, які пов'язані з сертифікацією продукції.

Мета сертифікації (оцінки) СУЯ: підтвердження відповідності СУЯ вимогам ДСТУ ISO 9001:2001 (ISO 9001:2000, IDT) і забезпечення упевненості в тому, що продукція, яка випускається підприємством, відповідає обов'язковим вимогам НД [23; 29]. При цьому всі технічні, адміністративні і людські чинники, які впливають на якість продукції, знаходяться під контролем, продукція неналежної якості своєчасно вилучається, а підприємство постійно приймає

заходи по запобіганню виготовленню такої продукції, поліпшенню якості продукції і поліпшенню задоволеності замовників. Сертифікація (оцінка) СЯ забезпечує упевненість в тому, що виробник здатний постійно випускати продукцію, відповідну вимогам НД стабільної якості.

1.2. Організація робіт по розробці, затвердженні та впровадженні стандартів ISO.

В умовах сучасних багатoproфільних виробництв розробка стандартів є складною науково-технічною роботою, яка вимагає великих витрат часу та коштів. Тому під час розробки стандартів дотримуються таких основних вимог [17; 18]:

1. Стандарти слід розробляти лише за необхідності. Насамперед мають бути розроблені стандарти, що забезпечують БЖД, захист довкілля, сумісність та взаємозамінність продукції.

2. Потрібне взаємне прагнення всіх сторін, які розробляють, виробляють та споживають продукцію, до узгодження продукції в управлінні якістю, сумісністю та взаємозамінністю.

3. Вимоги споживача, для чого представники підприємства повинні брати участь у розробці стандартів, готувати пропозиції щодо розробки, перегляду та зміни стандартів.

4. Використовувати сучасні методи стандартизації.

5. Встановити такі вимоги до основних властивостей об'єкта стандартизації, які можна перевірити об'єктивно.

6. Одночасна розробка стандартів з метою виявлення регулярних висновків.

7. Знаки чітко позначені, щоб їхні вимоги були зрозумілими.

Як уже було сказано, розробка стандартів України здійснюють технічні комітети зі стандартизації (ТК), міністерствами (відомствами), головними

(базовими) стандартами або організаціями, які мають необхідний науково-технічний потенціал у такій сфері.

Для досягнення нормативно-методичної єдності у розробці стандартів, координації та контролю робіт з розробки стандартів, підготовці до їх впровадження у Державній системі стандартизації України передбачені певні правила та процедури, і вони не залежать від об'єкта стандартів, вони є загальними та перераховані в Додатку А.

Адміністрація проєкту приймає самостійні рішення про створення тимчасових стандартів, якщо такі не розробляються службою (відділом) та дотримуються загальних правил і процедур створення стандартів. Відповідно до затвердженого плану стандартизації керівник проєкту, який має розробити програму, призначає відповідальних виконавців та визначає терміни виконання кожного етапу робіт [18].

Державні стандарти випускаються та поширюються Держспоживстандартом України [4]. Галузеві та інші стандарти видаються міністерствами (відомствами), проєктами та установами. Стандарти розповсюджуються через мережу спеціалізованих магазинів та публікуються у щомісячному інформаційному довіднику «Стандарти». Стандартний товар вважається запровадженим, якщо товар відповідає вимогам цього регламенту.

Огляд стандартів здійснюється шляхом розробки нових стандартів та вказівки того, який стандарт було розроблено замість нього. В оформленні переглянутого стандарту зберігається його номер, а змінюються останні дві цифри - рік затвердження. Розробка, порядок погодження, порядок подання погодження здійснюється за чинним ДСТУ, який поєднаний із міжнародними чи європейськими стандартами. Вони здійснюють повноваження та нагляд органів з основними повноваженнями та впровадженням і дотриманням правил та вимог стандартів [9; 18].

Порядок роботи з стандартом показано на рис. 1.4.

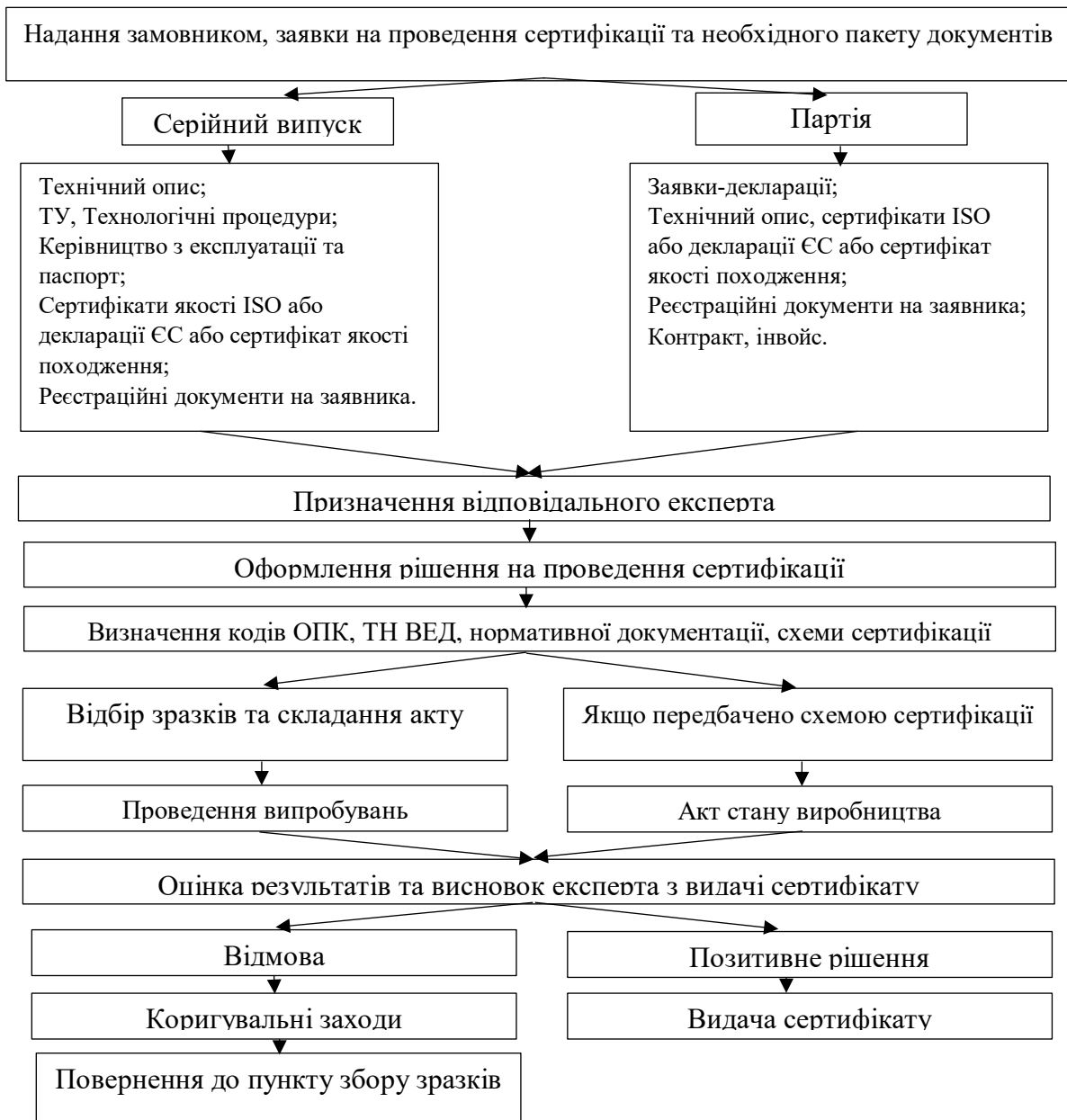

Рисунок 1.4 – Порядок видачі сертифікату (складено автором)

Потрібні технічні умови (ТУ) щодо якості, виготовлення, розмірів, сировини, складальних одиниць, включаючи вимоги до бренду, термінологію, загальноприйняті стандарти, методи випробувань (вимірювання, контроль, аналіз), пакування, маркування та визначення, якщо необхідно, методів оцінки відповідності обов'язковим законодавчим вимогам перелік стандартів міститься в додатку Б.

Технічні умови - НД, який розробляється для встановлення вимог, що існують між постачальниками (виробниками, споживачами) та замовниками продукції, на яку відсутні державні чи галузеві стандарти, схвалені для продукції, що знаходиться на стадії розробки та виробляється малими серіями [29].

Структура технічних умов представлена на рис. 1.5.

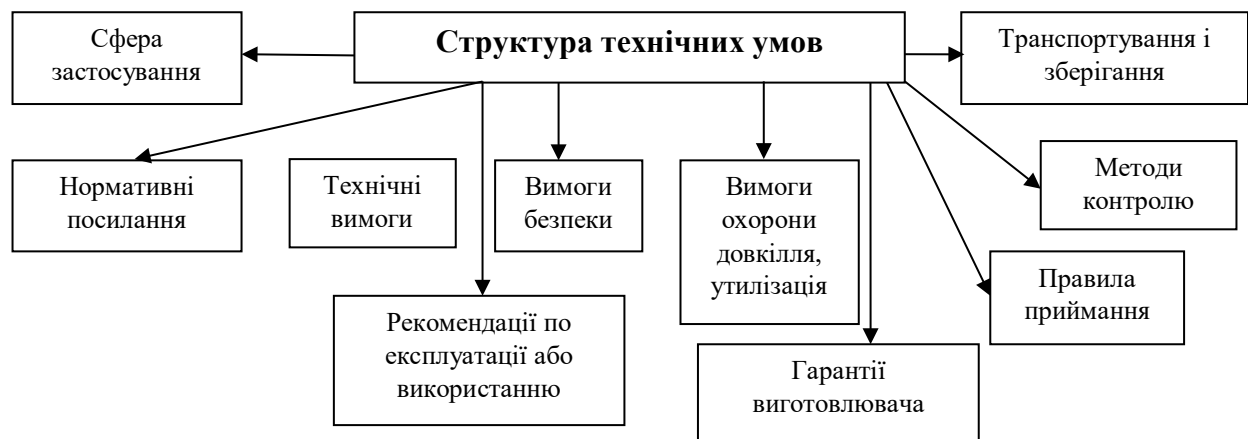

Рисунок – 1.5. Структура технічних умов (складено автором)

Технічні умови розробляються на одну або кілька конкретних товарів, матеріалів, речовин, або груп послуг. Технічні умови реалізуються на короткий термін, дія якого обмежена або встановлюється відповідно до вимог замовника. ТУ застосовується підприємствами незалежно від форм власності та підпорядкування, громадянами – суб'єктами підприємницької діяльності – на підставі зобов'язань або ліцензійних договорів на право виробництва та реалізації продукції (надання послуг). Технічні умови розробляються для підприємства, якщо відсутні національні стандарти.

1.3. Основні міжнародні і європейські стандарти при проведенні сертифікації і оцінки відповідності вимогам

ТОВ «Укрметртестстандарт» [30] акредитовано та уповноважено проводити роботи із сертифікації продукції у Національній системі сертифікації

(НСС) та роботи із сертифікації СУЯ наказом Держспоживстандарту України відповідно до Наказу про призначення від 31.05.2010 р. № 190, від 01.04.2008 р. № 103, номер призначеного ОС – UA.MQ.002.

Наказ Держспоживстандарту України про призначення ОС систем управління безпекою і гігієною праці від 08.05.2008 р. № 143, номер призначеного ОС – UA.SO.002. Номенклатура систем управління, щодо яких здійснюється сертифікація, охоплює СМЯ згідно ДСТУ ISO 9001 та системи екологічного менеджменту за ДСТУ ISO 14001, системи менеджменту безпеки харчових продуктів (аналіз ризиків та критичні контрольні точки НАССР) згідно ДСТУ ISO 22000 [25], системи управління професійною безпекою і здоров'ям відповідно до вимог ISO 45001:2018 [26].

Таблиця 1.1. Переваги міжнародних стандартів ISO в галузі сертифікації та оцінки відповідності

ДСТУ ISO 14001 [21]	ISO 22000 [25]	ISO 45001:2018 [26]
<ul style="list-style-type: none"> - дозволяє продемонструвати свою готовність дотримуватись державних і нормативно-законодавчих вимог; - дозволяє партнерам та клієнтам продемонструвати свою відданість захисту навколишнього середовища; - демонструє бізнес-новаторство та далекоглядність клієнтам та потенційним співробітникам; - дозволяє розширити коло клієнтів та ділових партнерів; - дозволяє ефективніше керувати екологічними ризиками у майбутньому; - дозволяє значно скоротити споживання електроенергії та природних ресурсів; - позитивно впливає на репутацію компанії 	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечує дотримання нових вимог безпеки харчових продуктів у роздрібній торгівлі; - відповідає принципам Кодексу НАССР; - повністю відповідає вимогам стандартів ISO 9001 та ISO 14001; - системний підхід до забезпечення безпеки харчової продукції; - оптимізує внутрішні ресурси та весь харчовий ланцюжок; - дозволяє проведення аналізу та контрольних заходів; - спрощує планування та скорочує кількість контрольних перевірок; - поліпшує документацію та позитивно впливає на репутацію компанії; - підвищує довіру споживачів до продукції 	<ul style="list-style-type: none"> - запобігання нещасним випадкам; - скорочення простоїв і перебоїв у виробництві; - моніторинг та виконання законодавства та нормативних вимог з охорони праці; - підвищує мотивацію та обізнаність працівників щодо дотримання заходів безпеки; - покращує репутацію клієнтів, постачальників та інвесторів

Сьогодні ДСТУ ISO 14001 визнано в Україні як стандарт для розробки ефективної системи екологічного менеджменту. Стандартизація спрямована на застереження шкідливого впливу на навколишнє середовище та максимальне заощадження коштів. При правильному впровадженні стандарту у всій організаційній структурі ДСТУ ISO 14001 обидві цілі можуть бути досягнуті одночасно.

Структура стандарту ДСТУ ISO 14001 дозволяє врахувати основні аспекти господарської діяльності, що впливають на довкілля, та визначити, які правила є важливими для компанії [21].

Кожен проект впливає на навколишнє середовище, будь-то викид шкідливих газів в атмосферу приватної котельні або автотранспорту, споживання води, пластика, папера, целофану і т.д. У багатьох галузях великі організації чинять тиск на постачальників, щоб вони вимагали сертифікації ДСТУ ISO 14001 як умову співробітництва.

Стандарт ISO 22000 охоплює контроль безпеки харчових продуктів відповідно до попередніх умов програм та планів, аналіз ризиків та критичні контрольні точки НАССР.

Система НАССР є превентивним підходом до контролю якості. Концептуально система НАССР є перехід від контролю якості кінцевої продукції до розширення превентивних заходів щодо управління потенційними небезпеками. Хоча система НАССР не може гарантувати, що не виникне проблем із безпекою харчових продуктів, вона може бути механізмом зниження таких ризиків. При застосуванні системи НАССР виявляються та оцінюються важливі фактори ризику, критичні контрольні точки та точні критерії відповідності, визначаються методи управління ризиками [25].

Структура стандарту ISO 22000 дає змогу враховувати основні аспекти бізнесу та індивідуально визначати, які фактори впливають на безпеку харчових продуктів.

СМЯ в області безпеки харчових продуктів ISO 22000 є загальноприйнятим стандартом і признається у всьому світі. ISO 22000 підходить для компаній з будь-якої сфери бізнесу по всьому харчовому ланцюжку, включаючи виробників пакувальних матеріалів, обладнання, добавок, інгредієнтів та миючих засобів. Сертифікація ISO 22000 дозволяє розширити коло клієнтів і ділових партнерів.

OHSAS 18001 – це міжнародний стандарт охорони праці та техніки безпеки [26].

У міру збільшення масштабів виробництва та технологічних можливостей зростають наслідки аварій та загрози здоров'ю і життю працівників, що особливо працюють на виробництві з підвищеним ризиком. В даний час виробничі компанії прагнуть, з одного боку, знизити витрати, пов'язані зі здоров'ям та безпекою співробітників, а з іншого – підвищити безпеку виробництва за рахунок ефективного управління супутніми ризиками для людей, покращення іміджу компанії. З цією метою з 1999 року компанії по всьому світу впроваджують системи управління охороною праці на основі вимог міжнародного стандарту OHSAS 18001, заміненого стандартом ISO 45001:2018 [26].

Компанії ЄС запровадили системи управління якістю на основі стандартів EN 29001, EN 29002 та EN 29003 [20].

Затверджено єдині критерії оцінки компетентності та незалежності випробувальних лабораторій, органів з акредитації та сертифікації Співдружності.

У країнах ЄС затвердження безпеки продукту і сама процедури сильно відрізняються. Це може бути як декларація, і сертифікат третьої сторони. Однак у 1985 р. було прийнято Директиву Ради ЄС про технічну гармонізацію, що визначає роль основних вимог до стандартів. Базові вимоги є обов'язковими, на відміну стандартних вимог. Більше того, якщо стандарт гармонізовано, то вважається, що продукція, виготовлена відповідно до цього стандарту, відповідає основним вимогам. У зв'язку з цим спрощено процедуру контролю виробника.

Якщо продукція виробляється не відповідно до гармонізованого стандарту, а відповідно до основних вимог, потрібне підтвердження відповідності третьою стороною.

З метою створення режиму відкритості пропонується забезпечити всіх зацікавлених осіб інформацією про вимоги стандартів, методики випробувань та вимоги безпеки продукції. Європейська комісія створила банк даних «Сертифікат», який містить інформацію про всі існуючі схеми сертифікації, методи випробувань, лабораторії та випробувальні центри, і таке інше в Європі.

Звертається увага на акредитацію науково-дослідних лабораторій країн-членів ЄС. Підтримується розвиток національних систем акредитації на основі європейських стандартів EN 45000 та напрямів співробітництва у цій галузі [20].

Процес розробки продукту (дизайн, прототип, виробництво) оцінюється на відповідність; вид контролю (перевірка документації, випробування прототипу, перевірка системи якості тощо); контрольний орган (виробник, незалежна організація, третя особа).

1989 року ЄС прийняв Глобальну концепцію гармонізації принципів оцінки відповідності.

Атестацію (оцінку) СЯ в Україні здійснює ОС, акредитована у системі УкрТЕСТ на право виконання цих робіт [30]. Роботу із сертифікації СЯ виконують штатні спеціалісти органу із сертифікації, які можуть виконувати роботи у відповідних сферах діяльності.

Відповідність директивам може бути оцінена самим виробником, внаслідок чого заява-декларація підтверджує відповідність продукції вимогам директиви та підтверджує це шляхом маркування товарним знаком.

Нові концептуальні директиви ЄС визначають методи відповідності (модулі), які може використовувати постачальник. Постачальник має право вибирати конкретний модуль. Доступні різні модулі для різних стадій життєвого циклу продукту, а саме:

1. Модулі на стадії проєктування - пропонується модуль Б «Верифікація прототипу». Заявник подає до уповноваженої установи: зразок продукції (вид), документи з описом зразка; концепція проєкту, ескізи, схеми компонентів тощо; перелік повністю або частково застосованих стандартів; результати розрахунків та випробувань; звіти про випробування.

Сертифікат типу «ЄС» має містити висновки дослідження, умови його легальності, дані, що дозволяють ідентифікувати затверджений зразок та іншу інформацію. Якщо випробувальний орган приймає негативне рішення або анулює раніше виданий сертифікат ЄС, він повинен інформувати про це як інші уповноважені органи, так і країни, що надали йому дозвіл, щоб призвести до відповідності вимогам безпеки.

2. Модулі виробничого процесу (вибираємо варіант):

а) Модуль С «Декларація виробника про відповідність» (варіант 1). Виробник заявляє, що вказаний товар повністю відповідає зразку, який отримав сертифікат «ЄС». Виробник може маркувати продукцію знаком відповідності ЄС, розміщуючи його на упаковці, супровідній документації або на самій продукції. Виробник несе відповідальність за застосування необхідних заходів для забезпечення стабільності якості на всіх етапах виробництва та повної відповідності всієї продукції сертифікованому типу.

б) Модуль D «Декларація виробника про відповідність» (варіант 2). Цей модуль передбачає необхідність для виробника організувати систему забезпечення якості та контролювати її з боку наглядових служб ЄС. Система якості повинна бути документована, містити опис цілей у сфері якості та організаційну структуру, забезпечувати відповідність та визначати повноваження керівництва щодо якості. Також наводиться документальний опис технологічного процесу, методів контролю якості, методів підтримки ефективності системи забезпечення якості і т.д. Уповноважений орган сертифікації оцінює відповідність системи якості EN 29000 (ISO 9000). Нагляд за

системою якості здійснюється з метою забезпечення виконання виробником зобов'язань дотримання вимог.

в) Модуль Е «Декларація виробника про відповідність» (варіант 3). Виробник повинен забезпечити постійний рівень якості на всіх етапах виробництва та відповідність усієї продукції типу, описаному в сертифікаті «ЄС», а також вимогам діючих директив. Виробник обирає уповноважений орган, який проводитиме вибіркові перевірки якості цієї продукції за однією з процедур.

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ТА АНАЛІЗ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПрАТ «ОБОЛОНЬ»

2.1. Загальна характеристика системи стандартизації та сертифікації продукції компанії «Оболонь»

ПрАТ «Оболонь» (далі – компанія) увійшла в історію в 1980 р., а в 1991 р. стала першою приватною компанією незалежної України, отримавши приватизаційне свідоцтво Фонду Держмайна України № 1. Будівництво заводу мало за мету забезпечити країну пивом високої якості, яке б відповідало високим світовим стандартам. В якості провідних експертів були запрошені чеські фахівці, які є всесвітньо відомими майстрами пивоваріння. Саме вони й визначили місце будівництва нового пивоварного заводу. Головним критерієм при цьому було – наявність джерела артезіанської води, що є основним компонентом, який визначає смакові властивості пива. Таким місцем була обрана історична місцевість м. Києва, яка розташована на правому березі Дніпра – Оболонь [19].

На сьогоднішній день пивоварня залишається однією з найбільших у Європі та найбільшою вітчизняною компанією з виробництва напоїв на території України та функціонує у формі приватного акціонерного товариства з комплексом дочірніх підприємств, заводів, віддалених цехів, а також підприємств з корпоративними правами. Підприємство розташоване за адресою: 04655, м. Київ, вул. Богатирська, 3. Офіційний сайт за посиланням: <https://obolon.ua/ua/press/news/606>. Президент компанії Олександр Слободян, функції управління полягають у стратегічному й оперативному плануванні діяльності компанії.

Компанія «Оболонь» — найбільший національний виробник напоїв в Україні зі 100% українським капіталом. Основні види діяльності: 11.05

Виробництво пива. Інші: 31.01 Виробництво меблів для офісів і підприємств торгівлі; 10.32 Виробництво фруктових і овочевих соків; 11.01 Дистиляція, ректифікація та змішування спиртних напоїв.

Слоган компанії «Оболонь», яка виробляє однойменне пиво та інші напої: «Ми на великому шляху». З ним важко не погодитися. Компанія виробляє пиво, безалкогольні та слабоалкогольні напої, артезіанські та питні води, та є лідером з експорту пива, займаючи 62% всього експорту країни (за 2021 рік). «Оболонь» є найбільшим пивоварним заводом за потужністю в Європі [19]. Продукцію «Оболоні» постачають до понад 50 країн світу, а у 2020 році географію було розширено ще на шість країн Африки та Латинської Америки. Через окупацію Криму «Оболонь» втратила Севастопольський завод напоїв, який деякий час випускав «Живчик» та іншу продукцію бренда.

Наразі, «Оболонь» це — головний завод у Києві та вісім підприємств у регіонах. Основні бренди компанії — «Оболонь», «Живчик», «Оболонська» та серія класичних слабоалкогольних коктейлів «Джин-Тонік», «Ром-Кола», «Бренді-Кола» [19].

Для «Оболоні» у пріоритеті – професіоналізм, висока ефективність з дотриманням вимог і норм екологічної та промислової безпеки. З моменту заснування і до сьогодні, «Оболонь» підтримує і розвиває проекти, які займаються гуманітарною допомогою [19].

ПрАТ «Оболонь» увійшло до рейтингу ТОП-50 кращих компаній 2021 р. за версією журналу «Влада та гроші». Входить до ТОП 100 найбільших роботодавців України, де на кінець 2020 р. працювало 6006 осіб, із них 1681 жінки, 1922 інженерно-технічні працівники, 270 працівників з особливими потребами [19].

Компанія «Оболонь» одна з найбільших платників податків в Україні.

Виручка від реалізації продукції склала у 2021 р. - 5 249 435 млн. грн. [19]

Вироблено напоїв у 2021 р. - 2 256 124 од. [19]

Кошти були виділені на фінансування соціальних проєктів у розмірі 1 158 324 млн. грн., інвестиції у власне виробництво – 50 млн. грн., загальні відрахування до бюджету – 79 млн. грн [19].

Війна змусила переорієнтувати роботу компанії і знайти можливість продовжити свою діяльність. Незважаючи на вкрай важкі умови для роботи у воєнний час, керівництво компанії намагається підтримувати своїх працівників, забезпечуючи їх робочими місцями та виплачувати заробітну плату, а також підтримує військових, які захищають Україну та Європейські держави. Сьогодні, джерела артезіанської води, які є в розпорядженні компанії, використовуються для виробництва води, у тому числі, для безкоштовної передачі її військовим та людям, які знаходяться на розорених війною регіонах України. Так, корпоративні підприємства компанії «Оболонь» вже надали безкоштовно понад 3 мільйона літрів води. Запускаються проєкти, які дозволять підтримати військових, так і саму компанію у її шляхетній місії [19].

Якщо говорити безпосередньо про організаційну структуру ПрАТ «Оболонь», необхідно зазначити, що вона має функціональну спрямованість і включає керівників та відповідні підрозділи з ключових сфер управління, зокрема – директор з якості та відповідні служби і відділи (рис. 2.1).

У діяльності корпорації «Оболонь» відповідальними за стандартизацію виробничих процесів та контроль якості продукції є директор з якості, директор з виробництва, директор з матеріально-технічного постачання та відповідні підрозділи. Також на підприємстві є спеціалізовані служби контролю за дотримання стандартів і забезпечення якості продукції, що виробляється.

Для досягнення високої якості до роботи залучаються всі члени компанії на процесах виробництва. Керівництво компанії орієнтоване на безперервне покращення якості продукції. Усі співробітники залучені до управління якістю за збереження провідної ролі керівництва.

Рисунок 2.1 – Функціональна організаційна структура ПрАТ «Оболонь» [19]

У компанії «Оболонь» персонал навчається безпосередньо на виробництві (в індивідуальному порядку) або проходять спеціальні курси. Навчання та підвищення кваліфікації керівників і фахівців здійснюється на договірній основі з інститутами підвищення кваліфікації працівників харчової та переробної промисловості. У 2021 р. 22% співробітників компанії взяли участь у перепідготовці, підвищення кваліфікації та змінили спеціалізацію.

На підприємствах корпорації активно формується система наставництва як одна з найбільш ефективних форм навчання молодих спеціалістів. Наставництво виникає на основі зворотного зв'язку між стажистами, які потрапили на роботу в компанію, та досвідченими і висококваліфікованими співробітниками компанії.

У 2020-2021 рр. для спеціалістів служби маркетингу та відділу експорту на головному підприємстві спільно з міжнародною школою іноземних мов «Denis' School» було організовано курси щодо підвищення рівня знань іноземних мов. Понад 60 фахівців пройшли навчальний курс з англійської мови та отримали сертифікати відповідності [19].

Компанія прагне забезпечити всіх співробітників можливістю для реалізації їхнього потенціалу в процесі трудової діяльності, у тому числі і неупереджену оцінку результатів їхньої роботи. Карта посади менеджера з якості представлено у додатку В. На підприємствах корпорації результативність персоналу оцінюється атестаційними комісіями системи ISO на основі експертних оцінок обов'язків і відповідальності, оцінки ефективності та результатів роботи. Під час перевірки працівників оцінюються їх знання, вміння, навички, якість та ефективність роботи, особисті та управлінські якості. За результатами оцінки комісія приймає рішення про відповідність займаної посади, підвищення окладу, переведення на вищу посаду, зарахування в кадровий резерв і т.д.

Політика компанії доводиться до співробітників та інших зацікавлених сторін (стейкхолдерів). Перед кожною групою стейкхолдерів корпорація має низку важливих зобов'язань та застосовує конкретні канали комунікації для результативної та прозорої взаємодії. Визначимо обов'язки корпорації та інструменти комунікації з урахуванням запитів та потреб усіх зацікавлених сторін (табл. 2.1).

Всі стейкхолдери мають можливість безпосередньо звернутися з питаннями та пропозиціями до прес-служби корпорації «Оболонь» через адресу електронної пошти та номер телефону, зазначені на офіційний сайт компанії www.obolon.ua в розділі «Контакти» [19]. Дуже важливо для компанії мати зворотний зв'язок з партнерами і врахувати всі побажання та рекомендації у свою щоденну діяльність.

Таблиця 2.1 – Основні обов'язки та інструменти комунікації компанії із зацікавленими сторонами

Зацікавлені сторони	Обов'язки корпорації	Інструменти комунікації
Акціонери власники акцій, банківські структури	Формування цінностей корпорації Своєчасне інформування Уникнення інсайдерських операцій з цінними паперами Контроль та запобігання ризикам	Фінансова звітність Установчі зустрічі «Дорожня карта» проектів Офіційний веб-сайт корпорації Рейтинги зі сталого розвитку
Персонал Співробітники всіх структурних підрозділів підприємств та	Охорона праці Достойна зарплатня Відсутність дискримінації та рівні права Гендерна рівність Інвестиції у професійне зростання та розвиток Визнання результатів	Дослідження, опитування Фокус-групи Консультації Обмін фахівцями Співпраця з профспілкою Інтранет, корпоративні ЗМІ
Споживачі вітчизняні та міжнародні	Якість продукції Інновації Відповідальне споживання Соціальна відповідальність	Корпоративний веб-сайт Соціальні медіа Реклама Гаряча лінія (контакт-центр) Дослідження рівня задоволеності
Суспільство та місцеві громади Населення регіонів, де знаходяться підприємства, громадські організації, фонди, об'єднання, асоціації	Створення робочих місць та сплата податків Захист навколишнього середовища Соціальні та культурні проекти Розвиток волонтерських проектів	Зустрічі, пряма комунікація Участь у проектах Звіт про сталий розвиток Корпоративний веб-сайт Соціальні мережі
Органи влади та асоціації Представники влади, галузеві органи та організації	Надання інформації про діяльність Дотримання угод, домовленостей Оплата податків Дотримання законів	Періодичні збори, зустрічі Участь у роботі технічних комітетів Представництво у керівних органах Звітність
Постачальники та дистриб'ютори Юридичні та фізичні особи	Чесна конкуренція Прозорі закупівлі Етична поведінка Виконання угод та зобов'язань Дотримання гарантій Антикорупційні процедури	Офіційний веб-сайт Звіт про сталий розвиток Презентації Робочі зустрічі Галузеві виставки
Конкуренти та бізнес-партнери Компанії-виробники напоїв	Етична поведінка Обмін практиками Добросовісна конкуренція Захист інтересів галузі	Круглі столи Галузеві засідання ЗМІ

Для компанії дуже важливо відносини з постачальниками сировини, тому керівництво працює над важливими питаннями правильності оформлення договорів, дотримання законодавчих вимог та прозорості діяльності.

Підприємства компанії «Оболонь» взаємодіють з великою кількістю постачальників, які забезпечують виробничі процеси сировиною та допоміжними матеріалами, та надають послуги виробничого і невиробничого характеру.

Потенційні постачальники на прозорих умовах приймають участь у процесі електронних торгів (система APS Tender). Серед закупівель на «відкритому ринку» виділяють найбільші групи товарів та основних постачальників.

Корпорація «Оболонь», одна з найбільших пивоварних компаній в Україні, в 2020 р. наростила чистий прибуток на 36,6% в порівнянні з 2019 р. — до 351,8 млн грн. Активи компанії за 2021 р. виросли незначно — до 5,8 млрд грн, а нерозподілений прибуток склав 181 млн грн в порівнянні з непокритим збитком 329,2 млн грн в 2019 році [10]/

Оцінка якості компанії «Оболонь» здійснюється відповідно до міжнародних стандартів у сфері якості.

2.2. Інтегрована система стандартизації та сертифікації продукції компанії

Компанія «Оболонь» першою у харчовій галузі получила сертифікат системи управління якістю ISO 9000 у 1998 році. Сьогодні компанія декларує безпеку і відповідність своєї продукції до міжнародних стандартів. В системі управління виробництвом впроваджені інтегровані міжнародні стандарти [21; 22; 24; 25]: 2004 р. - Система екологічного управління ISO 14001; 2005 р. - Система управління безпечністю харчових продуктів ISO 22000; 2007 р. - Система управління безпекою та гігієною праці OHSAS 18001; 2009 - Система управління якістю ISO 9001.

ISO 9000 – серія міжнародних стандартів, що регламентують вимоги до системи менеджменту та якості компанії. Представимо інтегровану систему управління якістю та визначимо за кожним стандартом ціль, засоби і який від результат впровадження цих стандартів (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Інтегрована система управління якістю в компанії

Стандарти	Ціль	Засоби	Результат
Система управління якістю ISO 9001	Неперервність процесу покращення якості	Особистий приклад керівництва демонструє прихильність якості Персонал мотивувань до якісної праці	Зменшення кількості рекламацій
	Зміцнення ділових відносин	Відносини із постачальниками – чіткі, прозорі та взаємовигідні. Рішення, які приймаються, базуються лише на фактах, а не на інтуїції чи особистому досвіді	Зростання лояльності працівників та партнерів
	Гнучка адаптація до вимог споживачів	Постійний моніторинг потреб споживачів	Зростання лояльності споживачів
Система екологічного управління ISO 14001	Зменшення впливу на навколишнє середовище Скорочення та переробка відходів Повторне використання природних ресурсів	Застосування енергозберігаючих технологій	Зниження виробничих витрат
	Високий рівень відповідності законодавчим та правовим вимогам у сфері екології	Вимірювання, моніторинг та звітність виробничих процесів	Скорочення ризиків отримання екологічних штрафів
	Підвищення екологічної ефективності підприємства	Перехід від оперативних природоохоронних заходів до стратегічного підходу до вирішення екологічних проблем	Підвищення інвестиційної привабливості
Система управління безпечністю харчових продуктів ISO 22000	Підвищення відповідності персоналу за безпеку продукції, що виробляється	Дотримання умов безпеки праці та експлуатації виробничих приміщень Дотримання санітарно-гігієнічних норм та правил виробництва Контроль за гігієною та здоров'ям персоналу	Гармонізація відносин із персоналом, підвищення значущості шкірного співробітника

	Зростання конкурентоспроможності підприємства та продукції	Контроль за всіма параметрами, що впливають на безпеку вихідної продукції Своєчасне використання попереджувальних заходів	Репутація виробника якісних та безпечних продуктів
	Системний і попереджуючий підхід до зниження ризиків у галузі харчової безпеки	Застосування тільки спеціалізованої техніки для виробництва продукції, своєчасне її обслуговування Заміна вибіркового контролю готової продукції на попереджувальний постійний контроль процесів виробництва	Гарантія безпеки кінцевої продукції
Система управління безпекою та гігієною праці OHSAS 18001	Підвищення безпеки виробництва	Ідентифікація безпечності Оцінка ризиків Визначення заходів управління	Мінімізація ризиків виникнення нещасних випадків, аварій та аварійних ситуацій
	Демонстрація відповідності вимогам стандарту зацікавленим сторонам	Впровадження системи документування процесів Регулярний моніторинг і вимір дієвості заходів Впровадження та підтримка процедур періодичного оцінювання відповідності встановленим законодавчим вимогам	Скорочення витрат на виконання приписів наглядових органів у галузі охорони праці
	Підвищення ефективності бізнесу, зниження не виробничих витрат	Впровадження та підтримка процедур внутрішніх комунікацій Інформування та залучення працівників до внутрішніх корпоративних заходів	Скорочення витрат на підтримку безпеки умов праці, виплат компенсацій та допомоги

Складено за джерелом [19]

В даний час у компанії сертифіковано та діє версія стандарту ISO 9001: 2008. ISO 9001 – потужний інструмент в управлінському арсеналі компанії та дієвий маркетинговий механізм. ISO 9001 не є обов'язковим. Ця система має рекомендаційний характер. Сертифікацію за стандартом ISO здійснюють

спеціально акредитовані організації із сертифікації. Компанія на постійній основі співпрацює з компанією DEKRA Certification Kft (Німеччина).

Стандарти періодично переглядають і оновлюють, тому цінностями компанії є якість, професіоналізм, безпечність, ефективність і командний дух (табл. 2.3)

Таблиця 2.3 – Цінності компанії «Оболонь»

Якість	Професіоналізм	Безпечність	Ефективність	Командний дух
Орієнтація на випуск напоїв, що відповідають самим високим стандартам якості та безпеки	Висока майстерність та якісне виконання зобов'язань співробітників у всіх сферах діяльності компанії для досягнення найкращих результатів	Цінність життя та здоров'я співробітників, їхніх сімей; відповідальний підхід до експлуатації промислових об'єктів та розвитку місцевої соціальної інфраструктури у регіонах присутності компанії	Орієнтація на досягнення результатів діяльності компанії з одночасним дотриманням високих стандартів екологічної та промислової безпеки	Створення єдиної «сім'ї» односторонців, що рухаються до загальних цілей та дотримуються філософії цінностей компанії

Складено за джерелом [19]

У корпорації "Оболонь" автоматизація відіграє велику роль. Основні виробничі функції механізовані, а люди лише контролюють процес. Це говорить не тільки про технологічну досконалість виробництва, а й дотримання найсуворіших стандартів якості продукції та високий рівень організації всіх процесів. А завдяки досвідченим технологам, багато хто з яких працює в області вже понад чверть століття, компанія має можливість впроваджувати передовий досвід, створювати нові уподобання, постійно вдосконалювати рецептуру напоїв.

Для цього на підприємствах працюють найсучасніші лабораторії – експериментальна, виробнича, радіологічна та лабораторія технічного контролю.

На головній пивоварні «Оболонь» знаходиться чотири лабораторії, вони забезпечують як постійний аналіз якості продукції на всіх етапах виробництва, і розробку інноваційних продуктів. Фахівці заводської лабораторії постійно проводять бактеріологічні дослідження води. Для приготування продукції використовується артезіанська вода із свердловин юрського та сеноманського горизонтів. За мінералізації та компонентним складом вона належить до класу природної їдальні, які позитивно впливають на життєдіяльність людського організму.

Артезіанські свердловини, а їх чотирнадцять, забезпечують виробництво якісною водою. За результатами лабораторних досліджень, які щорічно проводять служби санепідеміологічного контролю, вода, з якою компанія виробляє напої, відповідає нормам ДСП «Вода питна. Гігієнічні вимоги до якості води «централізованого господарського питного водопостачання» та інших нормативно-технічних документів. На виробництві щорічно варять 11 млн. гектолітрів пива.

З 2015 р. введено в експлуатацію два твердопаливних котли, від яких економія – близько 3 млн. грн. і компанія занесена у Держреєстр підприємств, що реалізують енергозберігаючі проекти.

У всіх структурах компанії діє Етичний кодекс, який визначає етичні стандарти ведення бізнесу в Україні та за її межами, а також декларує правильну поведінку та права співробітників. Керівництво компанії дотримується приписів та норм українського законодавства та діє відповідно до стандартів міжнародного права, підтримує якісний та конструктивний діалог з усіма контрагентами ринку, а у відносинах з конкурентами дотримується принципів «чесної гри» (fair play): повага до конкурента; повага до правил ведення бізнесу та рішень влади; уникнення проявів нечесної конкуренції; рівні шанси на успіх.

У компанії працівники є найвищою цінністю і для них створені безпечні умови праці. А зменшення шкідливого впливу на навколишнє середовище є

одним з вагомих пріоритетів роботи компанії, який вона досягає за рахунок енергоефективності та переробки відходів.

2.3. Дослідження конкурентної переваги сертифікованої продукції компанії

У сучасному світі імідж підприємства є стійким уявленням клієнтів, партнерів та громадськості про престиж підприємства, якість його товару та послуг, репутацію керівників. Основу іміджу підприємства складають існуючий стиль внутрішніх та зовнішніх ділових та міжособистісних відносин персоналу, офіційна атрибутика, а також рівень якості продукції та послуг.

Одним із способів визначення якості продукції компанії «Оболонь» є дослідження думки клієнтів щодо якості продукції та її вплив на імідж (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Анкета-опитування задоволення споживачів якістю продукції

Усього опитаних 30 осіб

Питання	Відповідь	%
1. Чи є постійним споживачем продукції корпорації «Оболонь»?	Так	71%
	Ні	29%
2. Які фактори впливають на вибір нашої продукції (пиво, безалкогольні напої тощо)?	Ціна	33%
	Широкий асортимент	29%
	Якість продукції	38%
3. Як часто Ви купуєте продукцію корпорації «Оболонь»?	Кожен день	14%
	Раз на 3-4 дні	27%
	Раз на тиждень	34%
	Раз в місяць	23%
	Не купую	2%
4. Звідки Ви дізналися про продукцію корпорації «Оболонь»?	Реклама	37%
	Поради друзів чи родичів	19%
	Побачили у магазині	44%
5. Якщо Ви не купуєте продукцію «Оболонь», то чому?	Недостатній асортимент	36%
	Не підійшла ціна	46%
	Не влаштовує якість продукції	18%
6. Ваші пропозиції щодо покращення якості продукції ПАТ «Оболонь»	Мене все влаштовує	36%
	Збільшення натуральних компонентів	41%
	Скорочення термінів зберігання продукції (зниження консервантів)	16%
	Не знаю	7%

Складено автором за результатами опитування

За підсумками опитування (табл. 2.4) можна зробити такі висновки:

1. Більшість клієнтів компанії задоволені поєднанням існуючого асортименту, якості та ціни продукції.

2. Однак, оскільки якісна продукція має відповідну ціну, то дозволити собі купувати товари компанії часто можуть собі дозволити 30% опитаних.

3. Примноження виробництва з ймовірним зниженням ціни – вірний напрямок розвитку, але в сучасній ситуації воєнного стану навпаки, споживачі вважають за краще економити обсяги споживання продукції.

4. Також споживачі вважають за важливе подальше підвищення якості продукції та збільшення натуральних компонентів, які більш корисні для здоров'я.

Отже, поєднання показників ціна/якість та асортимент дозволить підприємству лідирувати у споживачів. Впроваджено проєкт «Оболоні», який направлено на забезпечення українців питною водою, а кошти буде направлено на підтримку роботи підприємства та передано безпосередньо Фонду «Повернись Живим» для підтримки українських військових. Уперше в світі з метою допомоги українцям компанія «Оболонь» виставила до продажу невзаємозамінні токени NFT, які дозволять власнику замовити колекційну пляшку пива з унікальним дизайном етикетки на основі придбаної NFT.

Оскільки мінеральна газована та негазована вода, слабоалкогольні та безалкогольні напої як товар розраховані на великий обсяг споживання, а ємність українського ринку у цій галузі досить велика, то відповідно компанія має чимало конкурентів.

У цій галузі серед методів конкуренції використовується переважно цінова політика та масштабування бізнесу. Можна назвати такі основні конкуруючі організації для компанії «Оболонь» на ринку мінеральної води та безалкогольних напоїв: ЗАТ НВЦ «Ордана», ТОВ «ТД «Біола», ТОВ «КЗН "Росинка».

Проведемо виважену оцінку виявлених конкурентів (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Зважена оцінка ПрАТ «Оболонь» щодо конкурентів на ринку мінеральної води та безалкогольних напоїв

Показники	Вага критерію	Шкала рейтингу (слабий – 1, сильний – 10, у дужках – добуток ваги на рейтингову оцінку)			
		ПрАТ «Оболонь»	ЗАТ НВЦ «Ордана»	ТОВ «ТД «Біола»	ТОВ «КЗН "Росинка»
Якість продукції	0,30	9 (2,70)	8 (2,40)	7 (2,10)	8 (2,40)
Ціна продукції	0,15	7 (1,05)	8 (1,20)	6 (0,90)	7 (1,05)
Асортимент	0,15	9 (1,35)	5 (0,75)	9 (1,35)	6 (0,90)
Дотримання вимог стандартів	0,1	9 (0,90)	7 (0,70)	7 (0,70)	7 (0,70)
Виробничі потужності	0,1	9 (0,90)	6 (0,60)	7 (0,70)	7 (0,70)
Маркетинг	0,1	7 (0,70)	6 (0,60)	9 (0,90)	6 (0,60)
Здатність конкурувати за ціною	0,1	7 (0,70)	8 (0,80)	7 (0,70)	6 (0,60)
Виважений рейтинг	1,00	8,3	7,05	7,35	6,95

Складено автором за результатами опитування

Зазначимо, що компанія «Оболонь» є найбільшим і найсильнішим підприємством у цій галузі. Однак, ТОВ «ТД «Біола» є досить сильним противником, також широко представленим у роздрібній мережі та має сильнішу маркетингову підтримку своєї продукції. У сфері якості сильними конкурентами є ЗАТ «НВЦ «Ордана» та ТОВ «КЗН "Росинка» - продукція є натуральною, тобто продукція містить високу кількість натуральних компонентів. Отже, на сучасному етапі компанія «Оболонь» має більше конкурентних переваг, провідним з яких є лідерство за якість – завдяки безлічі впроваджених міжнародних стандартів ISO.

Дослідження товарів з погляду характеристики показників та визначення їх ключових властивостей є важливим етапом оцінки якості продукції. Розглянемо відповідність продукції компанії «Оболонь» основним споживчим властивостям (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Аналіз продукції ПрАТ «Оболонь» за споживчими властивостями

Споживчі властивості	Комплексні показники	Характеристика одиничних показників
Соціальна	Соціальна адреса	Продукція відповідає потребам певного кола споживачів. Попит на товари досить високий
	Відповідність товарів оптимальному асортименту	Асортимент продукції регулярно оновлюється та є відносно оптимальним
	Термін придатності	Залежно від виду продукції термін придатності становить від 3-х тижнів до 6 – 9 місяців
Функціональні	Досконалість виконання основної функції	Продукція ефективно вгамовує спрагу та підвищує життєвий тонус людей
	Універсальність застосування	Продукція призначена для різних груп споживачів як будь-якого віку, так і з обмеженнями. Має комплекс вітамінів та мінералів для підвищення імунітету
Надійність у споживанні	Якість та безпека	Завдяки відповідності гостям та міжнародним стандартам, продукція безпечна у вжитку
Естетичні	Інформаційна виразність	Оригінальна упаковка, наявність незвичайних та нових смаків відповідають моді та активно просуваються рекламою
	Раціональність форми	Ергономічна упаковка для всіх видів продукції
Екологічні	Хімічні забруднення	Орієнтація продукції та виробничого процесу на мінімальне забруднення середовища та ліквідацію наслідків діяльності

Складено автором

Оцінка стану довкілля підприємства проводиться для того, щоб керівництво змогло підготувати набір управлінських прийомів, що запобігають негативному впливу довкілля або здатні послабити дію негативних факторів на діяльність ЗАТ «Оболонь».

Оцінка факторів макросередовища, які безпосередньо впливають на господарську діяльність компанії «Оболонь», а також урахування компонентів внутрішнього середовища дозволяє рекомендувати такі управлінські дії стратегічного характеру:

1. Продовжувати дотримуватись наміченого курсу інвестиційної політики, покращувати інвестиційний клімат, мати в наявності кредитні ресурси, нейтралізувати таким чином вплив дії інфляційних факторів.

2. Вести дії щодо суворого благополуччя та розстановки управлінських та робочих кадрів, оскільки на ринку спостерігається значний дисбаланс між пропозицією та попитом.

3. Продовжувати випуск якісної продукції з орієнтацією на різні верстви населення з різними споживчими та ціновими характеристиками.

На основі аналізу представленого в попередніх таблицях побудуємо матрицю SWOT-аналізу (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Матриця SWOT-аналіз компанії «Оболонь»

	Сильні сторони (S)	Слабі сторони (W)
Можливості, О	<p>СіМ</p> <p>Використовуючи сильні ринкові позиції, аналіз ринкової ситуації, конкурентні переваги ПАТ «Оболонь» може увійти до нових сегментів ринку, обслуговувати додаткові групи споживачів; також завдяки високій прибутковості компанія може збільшити доходи населення; маючи значні виробничі потужності, ПАТ «Оболонь» може розширити виробництво.</p>	<p>СлМ</p> <p>На основі можливості компанії «Оболонь» проникнення на нові сегменти ринку, обслуговування нових додаткових груп споживачів, розширення виробництва компанія може мінімізувати атаки з боку конкурентів, невдалі диверсифікації, "хвороба великої компанії" та розробити ресурсозберігаючу стратегію. Також використовуючи зростання доходів населення може удосконалити систему стимулювання праці</p>
Загрози, Т	<p>СіЗ</p> <p>Маючи високу прибутковість, рентабельність компанія може знешкодити загрозу інфляції та зниження рівня доходів населення. А завдяки диференціації виробів, підтримці та розвитку іміджу, сильним ринковим позиціям може протистояти змінам у потребах уподобання споживачів, зростанню тиску конкурентів.</p>	<p>СлЗ</p> <p>Компанія направити свою діяльність на мінімізацію неефективної системи стимулювання праці, протистояння атакам з боку ключових конкурентів уникати необґрунтовано диверсифікації, стежити за доцільністю обсягів виробництва та розробити ефективну ресурсозберігаючу стратегію. Також ПАТ «Оболонь» має звести до мінімуму вплив інфляції, зменшення доходів населення, зміни смаків та потреб споживачів, уповільнення темпів зростання ринку.</p>

Складено автором

Якість продукції заводу «Оболонь» перевіряється у трьох лабораторіях. Злагоджена робота цих структур гарантує стабільність смакових та фізико-хімічних характеристик продукції.

Виробнича лабораторія здійснює контроль надходження сировини та допоміжних матеріалів, технологічного процесу, забезпечуючи технологів та працівників цехів достовірною інформацією про всі якісні характеристики продукції та проходження технологічного процесу.

Лабораторія відділу технологічного контролю контролює параметри готової продукції, і лише вона дає право на відвантаження такої продукції у мережу. Якісне посвідчення, видане ВТК – це документ, який гарантує відповідність продукції чинним стандартам.

Радіологічна лабораторія здійснює контроль всієї сировини та готової продукції над вмістом радіоактивних елементів. На підприємстві є ще одна унікальна лабораторія експериментальна; її співробітники випробовують нові технології, розробляють нові продукти.

Всі лабораторії оснащені найсучаснішим обладнанням високої точності вимірювання. Відомі міжнародні експерти, які відвідували наші лабораторії, визнавали їх не просто лабораторіями європейського рівня, а одними з найкращих, не лише з оснащення, а й високої кваліфікації кадрів.

Співробітники лабораторії періодично стажуються у провідних інститутах пивоваріння Німеччини. Завдяки таким зустрічам-консультаціям вони отримують нові знання та вдосконалюють свою роботу.

За останній період було освоєно чимало нових методик контролю якості суслу та пива, наприклад, таких, як фотометрична йодна проба та показник тіобарбетурованої кислоти. Це дозволило ще глибше контролювати технологічний процес виробництва пива.

Готова продукція щодня відбирається із партії цеху № 2. Для розробки норм протягом 8 днів щодня перевіряється одна вибірка, що складається зі ста виробів (безалкогольні напої). Ці дослідження дали такі результати (табл. 2.8):

Таблиця 2.8 – Вихідні дані

Порядковий номер	Розмір вибірки	Кількість виробів із браком
1	100	8
2	100	4
3	100	6
4	100	2
5	100	0
6	100	1
7	100	4
8	100	2

Складено автором за результатами дослідження

а) Побудуємо р-карту при 95% довірчому інтервалі ($S_p=1,96$).

$$P_{cp} = 27 / (8 * 100) = 0,0338$$

$$S_p = \sqrt{(0,0338 * (1 - 0,0338) / 100)} = 0,018$$

$$UCL = 0,0338 + 1,96 * 0,018 = 0,069$$

$$LCL = 0,0338 - 1,96 * 0,018 = - 0,001 \text{ або нуль.}$$

б) Розташуємо на карті частки продукції з виявленими помилками (рис. 2.2):

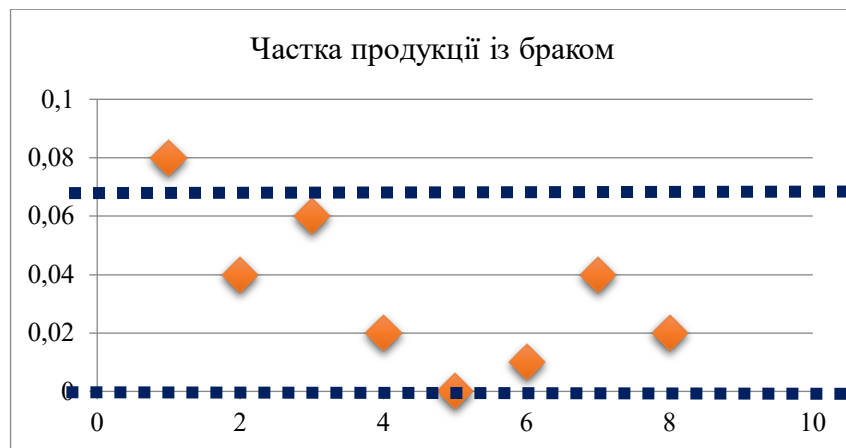

Рисунок 2.2 – Карта реєстрації замірів та виявлення браку (побудовано автором)

З 8 вибірок лише одна виходить за контрольні межі. Оскільки контрольні межі були встановлені на рівні 95%, або один дефектний виріб з 20, тобто цей процес контрольований. Однак надалі необхідно продовжувати заходи, орієнтовані на підвищення якості.

Для забезпечення якості та безпеки продукції на підприємстві застосовується міжнародно визнані принципи Належної виробничої практики (GMP). GMP охоплює всі аспекти виробництва, включаючи стандартні операційні процедури, поводження з матеріалами, технічне обслуговування обладнання, управління персоналом і навчання.

Для забезпечення безпеки продуктів харчування компанія застосовує міжнародно визнану систему HACCP (Аналіз ризиків і критичні контрольні крапки). Ця превентивна система, що базується на наукових дослідженнях, визначає, оцінює та контролює ризики, які суттєво впливають на безпеку продуктів харчування. Вона охоплює весь процес виробництва продуктів харчування – від сировини до дистрибуції та споживання. Плани та системи HACCP перевіряються органами зовнішньої сертифікації на відповідність міжнародним стандартам ISO 22000:2005/ISO 22002-1.

Для оцінки якості пива доцільно використовувати баловий метод. Цей метод дозволяє встановити рівні часткової і загальної якості. Під час оцінювання продукції група експертів-випробувачів виставляє зразки бали від мінімальних до максимальних за методикою, що встановлена для даного продукту. За умови використання обґрунтованої бальної системи такий метод забезпечує отримання достатньо об'єктивних, надійних, відтворюваних результатів дослідження. Для цих показників визначаються коефіцієнти вагомості, що вказують на важливість показника при формуванні споживчої цінності продукції. Найзручнішою і найбільш розповсюдженою з існуючих шкал оцінки виробів є п'ятибальна шкала.

За таким порядком визначимо оцінку пива за бальною шкалою. Традиційно вважається, що найбільш вагомими показниками якості пива є його смак та

міцність. Також необхідно оцінювати зовнішній вигляд, який зумовлюється консистенцією, та колір пива. Для оцінки було залучено 5 експертів-випробувачів. Визначаємо коефіцієнти вагомості для кожного із показників якості пива. Для цього аналізуємо погляди експертів щодо найбільш значущого показника. Отримані нами результати:

- смак - 0,45;
- міцність - 0,20;
- колір - 0,15;
- зовнішній вигляд - 0,15.

Загальну якість пива розраховуємо за допомогою формули:

$$B_{\text{заг}} = B_{\text{см.}} \cdot K_{\text{в. см.}} + B_{\text{ар.}} \cdot K_{\text{в. ар.}} + \dots + B_n \cdot K_{\text{в. п.}}, \quad (2.1)$$

де B – бали, отримані за одиничними показниками, наприклад, за смак продукту, міцність;

K_v – коефіцієнти вагомості відповідних показників.

Результат загальної оцінки пива при органолептичному дослідженні його якості повинен складати не менше 3,75 балів, при цьому середня оцінка, отримана за смак, має бути не менше 4 балів, були отримані результати оцінки (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 Експертна оцінка якості пива компанії «Оболонь»

Показник якості	Коефіцієнт вагомості	Експерт 1		Експерт 2		Експерт 3		Експерт 4		Експерт 5	
		Балова оцінка	Загальна якість	Балова оцінка	Загальна якість	Балова оцінка	Загальна якість	Балова оцінка	Загальна якість	Балова оцінка	Загальна якість
Смак	0,45	5	2,25	3	1,35	5	2,25	4	1,8	4	1,8
Міцність	0,25	3	0,75	3	0,75	4	1	2	0,5	3	0,75
Колір	0,15	4	0,6	5	0,75	5	0,75	5	0,75	4	0,6
Зовнішній вигляд	0,15	5	0,75	4	0,6	3	0,45	4	0,6	3	0,45
Загальна оцінка			4,35		3,45		4,45		3,65		3,6

Експертна група встановила граничні рівні допустимих дефектів для пива та суму балів, необхідну для віднесення пива до першого та вищого ґатунків. Два експерти визначили пиво якісним, та 3 експерти поставили незадовільну оцінку.

Для свідомого вибору товару необхідно надати споживачеві інформацію щодо відповідності ціни пива його якості. Для цього доцільно буде запровадити розподіл пива за ґатунками: при отриманні оцінки від 3,75 до 4,4 балів воно відноситься до першого ґатунку, при отриманні більше 4,4 балів воно відноситься до вищого ґатунку, при цьому середня оцінка, отримана за смак, повинна становити 4 бали або вище.

Тобто, існує ряд факторів, які потенційно можуть впливати на ефективність процесів розробки рецептури, визначення якості продукції і планування продажів. На процес планування продажів і фінансові показники найбільше впливають зміщення дати пробного виробництва і початок продажів. Для визначення якості продукції і розробки рецептури найбільш критичні: відсутність стандарту, некоректний графік робіт, плутанина і низька якість коментарів після дегустацій, відсутність даних про цільову вартість рецептури.

Отже, якість продукції, яка випускається ПрАТ «Оболонь» ґрунтується на злагодженій роботі усіх виробничих та лабораторних структур підприємства. Дана співпраця та дотримання міжнародно визнаних стандартів якості дозволяє забезпечити стабільно високі смакові та фізико-хімічні показники продукції, які підтверджуються оцінками експертів галузі пивного та безалкогольного виробництва. Саме ці аспекти і дозволяють підприємству займати місце серед лідерів ринку. Але все ж таки основними конкурентами пива «Оболонь» є ПрАТ«Карлсберг Україна», ПрАТ «Абінбев Ефес Україна», ТОВ «Перша приватна броварня».

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Сертифікація – всесвітньо визнаний метод незалежної оцінки відповідності продукції, будь-яких процесів та послуг встановленим вимогам. Сертифікація створює умови для успішного вирішення багатьох важливих соціально-економічних проблем та завдань, а обов'язковою умовою сертифікації є стандартизація продукції (робіт, процесів, послуг).

В історії мало прикладів, коли таким великим корпораціям, як ПрАТ «Оболонь», вдавалося зберігати лідируючі позиції протягом багатьох десятиліть, незважаючи на кон'юнктуру та зміни світового ринку. Запорукою успіху ПрАТ «Оболонь» стали основні принципи роботи, яким компанія слідує з моменту заснування і до сьогодні. Компанія планує і надалі розширювати асортимент своєї продукції, розробляючи нові та вдосконалюючи існуючі продукти та бренди.

В процесі дослідження було з'ясовано поняття стандартизації та сертифікації продукції на підприємствах, визначено їх об'єкти, мету, основні принципи, обґрунтовано важливість застосування стандартів для подальшої сертифікації продукції.

Теоретичне узагальнення понять дозволило визначити основні принципи стандартизації та сертифікації, в результаті чого це є способом організації успішної взаємодії керівників підрозділів в процесі формування циклу управління якістю продукції, що випускається і гарантією відповідності якості.

Сучасному товаровиробнику важливо знати та дотримуватися основних вимог при впровадженні міжнародних стандартів ISO 9000 і європейських стандартів EN. Встановлено, що є можливість самостійно розробляти стандарти під особливості господарської діяльності, тому порядок розроблення, погодження та подання стандартів повинно здійснюватися за чинним ДСТУ, який поєднаний із міжнародними або європейськими стандартами.

Проведений аналіз виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Оболонь» щодо стандартизації систем якості та сертифікації продукції дозволяє зробити ряд висновків:

1. Організаційна структура ПрАТ «Оболонь» проводить єдину політику при виробництві обмеженого асортименту харчових виробів по всьому світу з урахуванням специфіки національного попиту та має великий товарний асортимент.

2. Для забезпечення якості та безпеки продукції на підприємстві застосовується міжнародно визнані принципи Належної виробничої практики (GMP). Для забезпечення безпеки продукції, що виробляється, компанія «Оболонь» застосовує міжнародно визнану систему HACCP (Аналіз ризиків і критичні контрольні крапки). Плани та системи HACCP перевіряються органами зовнішньої сертифікації на відповідність міжнародним стандартам ISO 22000:2005/ISO 22002-1. Бренд «Оболонь» є досить відомим на ринку.

3. Для проведення оцінки якості продукції компанії «Оболонь» обрано пиво, яке є конкурентоспроможним товаром серед інших виробників пива. Якість продукції знаходиться на належному рівні, але потрібно прагнути кращого. Основними конкурентами пива «Оболонь» є ПрАТ «Карлсберг Україна», ПрАТ «Абінбев Ефес Україна», ТОВ «Перша приватна броварня».

4. Політика якості «Оболонь» відповідає обраним принципам і за рахунок цього є світовим брендом, який займає лідируючі позиції на ринку. Завдяки ефективній СУЯ, компанія гарантує безпеку продукції, відповідність стандартам якості і створення цінності для споживачів.

5. Керівництво компанії забезпечує умови для створення і підтримки в робочому стані виробничу сферу, необхідну для випуску продукції належної якості і задоволення вимог споживачів.

6. Для покращення стану якості продукції керівництву компанії необхідно: проводити аналіз виконання цілей в області якості; ввести результативність аудитів; підтримувати зворотній зв'язок із споживачем; аналізувати та враховувати рекламації і претензії від споживача; контролювати результативність процесів; аналізувати результативність корегуючих і застережливих дій; проводити оцінку і вибір надійних постачальників.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ

1. Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції : закон України від 16.09.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3390-17>
2. Про затвердження Порядку проведення арбітражних лабораторних досліджень (випробувань) та врахування їх результатів для цілей державного контролю : постанова КМ України від 22 серпня 2018 р. № 648. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/648-2018-п>
3. Про захист прав споживачів : закон України Редакція від 01.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.
4. Про стандартизацію : закон України від 15 січня 2015 року № 124-VIII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>.
5. Про технічні регламенти та оцінку відповідності : закон України від 03.07.2020, підстава - 2740-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19>.
6. Болотніков А. О. Стандартизація та сертифікація товарів та послуг: навч. посібник. Київ : МАУП, 2005. 144 с.
7. Букреева О. С., Рибалко І. В. Основи стандартизації та оцінка відповідності : електронний навчальний посібник у схемах і таблицях. Харків. ХНАДУ. 2019. 76 с. URL: https://dspace.khadi.kharkov.ua/dspace/bitstream/123456789/2532/3/Bykreeva_Rybalko_osnovy_stand_2019.pdf.
8. Гуменюк Г. Д. Стандартизація : навчальний посібник. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. 252 с.
9. Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» (ДП «УкрНДНЦ»). URL: <http://uas.org.ua/ua/news/dk-004-2008-ukrayinskiy-klasifikator-normativnih-dokumentiv/>

10. Корпорація «Оболонь» наростила чистий прибуток на 36,6%. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/korporacia-obolon-narostila-cistij-pributok-na-366>
11. Крикун О. О. Концепція міжнародних стандартів і система оцінювання якості та рівня життя. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна* серія «Економічна», випуск 102. Харків, 2022. С. 39-48. URL: <https://periodicals.karazin.ua/economy>
12. Крикун О. О. Сумісність і узгодження нової версії стандарту ISO 9001:2015 з міжнародними стандартами щодо систем менеджменту // ж. Економіка та суспільство. Мукачівський державний університет. Мукачево, Випуск № 7, грудень, 2016. С. 378-384.
13. Метрологія, стандартизація, сертифікація та акредитація : навчальний посібник / О. І. Макота, Л. П. Олійник, З. М. Комаренська. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 172 с.
14. Міжнародна організація зі стандартизації (ISO). URL: www.iso.org
15. Міронова Н. Г., Білецька Г. А. Екологічна стандартизація і сертифікація : навчальний посібник. Львів : Новий Світ-2000, 2017. 140 с.
16. Надоля В. В. Необхідні умови управління витратами, пов'язаних із стандартизацією якості продукції. *Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу*: II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція студентів, аспірантів та молодих вчених пам'яті видатного українського вченого-економіста Сергія Ілліча Юрія (м. Кам'янець-Подільський, 01 лютого 2023 р.). Кам'янець-Подільський : НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут». 2023. 554 с. С. 89-91
17. Національна стандартизація. Правила розроблення Програми робіт з національної стандартизації : ДСТУ 1.8:2015. URL: <https://dntb.gov.ua/wp-content/uploads/2021/02/%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3-1.8-2015.pdf>
18. Національна стандартизація. Правила розроблення, викладання та

оформлення національних нормативних документів : ДСТУ 1.5:2015. URL: https://udhtu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/03/DSTY_1_5_2015.pdf

19. Офіційний сайт ПрАТ «Оболонь». URL: <https://obolon.ua/ua/press/news/606>

20. Питання європейської та євроатлантичної інтеграції : указ Президента України від 20 квітня 2019 р. № 155/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1552019-26586>

21. Система екологічного управління. Вимоги та настанови щодо застосування: ДСТУ ISO 14001:2015(ISO 14001:2015, IDT). Київ: Держстандарт України 2016. – 37 с. URL: https://quality.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3-ISO_14001-2015-.pdf

22. Система управління якістю : Вимоги. ДСТУ ISO 9001:2008. Київ: Держстандарт України 2008. – 35 с.

23. Система управління якістю. Вимоги : ДСТУ ISO 9001:2001 (ISO 9001:2000, IDT). Київ: Держстандарт України 2001. – 33 с. URL: https://www.zoda.gov.ua/files/WP_Article_File/original/000011/11933.pdf

24. Системи менеджменту в сфері професійної безпеки і охорони праці : OHSAS 18001:2007. URL: <http://iso-management.com/wp-content/uploads/2013/12/OHSAS-18001-2007-.pdf>.

25. Системи менеджменту харчової безпеки. Вимоги : ДСТУ ISO 22000:2018. https://sfero.org.ua/wp-content/uploads/2020/04/ISO-22000-2018-2_sfero.pdf

26. Системи управління охороною здоров'я та безпекою праці. Вимоги та настанови щодо застосування (ISO 45001:2018, IDT). URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=88004

27. Системи управління якістю. Вимоги : ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) URL: <http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc->

page?id_doc=64013.

28. Стандартизація, метрологія, сертифікація та управління якістю: Підручник / Л.В. Баль-Прилипко, Н.М. Слободянюк, Г.Є. Поліщук, М.З. Паска, В.Г Бурак. Київ: ЦП «Компринт» 2017. 573 с.

29. Український класифікатор нормативних документів : НК 004:2020.
URL:

<https://drive.google.com/file/d/1zOdsiQQsGoTz34FIi5RKqpbCfqB5U1Ob/view>.

30. Укрметртестстандарт. Державне підприємство. URL:
www.ukrcsm.kiev.ua.

31. Шаповал М.І. Менеджмент якості: підручник для вузів, 3-тє вид., випр. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с.

Додатки

Перелік основоположних стандартів національної стандартизації:

1. ДСТУ 1.1:2015 (ISO/IEC Guide 2:2004, MOD) «Національна стандартизація. Стандартизація та суміжні види діяльності. Словник термінів»;
2. ДСТУ 1.2:2015 «Національна стандартизація. Правила проведення робіт з національної стандартизації»;
3. ДСТУ 1.7:2015 (ISO/IEC Guide 21-1:2005, NEQ; ISO/IEC Guide 21-2:2005, NEQ) «Національна стандартизація. Правила та методи прийняття міжнародних і регіональних нормативних документів»;
4. ДСТУ 1.8:2015 «Національна стандартизація. Правила розроблення Програми робіт з національної стандартизації»;
5. ДСТУ 1.13:2015 «Національна стандартизація. Правила надавання повідомлень торговим партнерам України»;
6. ДСТУ 1.14:2015 «Національна стандартизація. Процедури створення, діяльності та припинення діяльності технічних комітетів стандартизації»;
7. ДСТУ 1.5:2015 «Національна стандартизація. Правила розроблення, викладання та оформлення національних нормативних документів»;
8. ДСТУ В 1.0:2018 «Національна стандартизація. Стандартизація у сфері озброєння та військової техніки. Основні положення».

Зміст стандартів на терміни та визначення понять встановлюють комплекс правил та положень з управління якістю:

1. ДСТУ ISO 9000:2007 – Системи управління якістю. Основні положення та словник;
2. ДСТУ ISO 9001:2009 – Системи управління якістю. Вимоги;
3. ДСТУ ISO 9004:2009:2012 (ISO 9004:2009, IDT) «Підхід на основі управління якістю»;
4. ДСТУ ISO 19011:2012 (ISO 19011:2011, IDT) «Настанови щодо здійснення аудитів системи управління»;
5. Настанова з якості (НЯ 02:2015);
6. МП-8.3 «Управління невідповідною продукцією»;
7. ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) «Системи управління якістю. Вимоги»
8. ДСТУ EN ISO/IEC 17020:2019 (EN ISO/IEC 17020:2012, IDT; ISO/IEC 17020:2012, IDT) Оцінка відповідності. Вимоги до роботи різних типів органів з інспектування чинний з 01-01-21 згідно наказу ДП "УкрНДНЦ" №466 від 21-12-19 (ІПС 12-2019);
9. ДСТУ EN ISO 7010:2019 (EN ISO 7010:2012; A1:2014; A2:2014; A3:2014; A4:2014; A5:2015; A6:2016; A7:2017, IDT; ISO 7010:2011; Amd 1:2012; Amd 2:2012; Amd 3:2012; Amd 4:2013; Amd 5:2014; Amd 6:2014; Amd 7:2016, IDT) Графічні символи. Кольори та знаки безпеки. Зареєстровані знаки безпеки чинний з 01-07-20 згідно наказу ДП "УкрНДНЦ" №174 від 24-06-19 (ІПС 6-2019).

Для складання технічних умов керуються національними стандартами:

1. ДСТУ 1.1:2015 (ISO/IEC Guide 2:2004 MOD) Національна стандартизація та суміжні види діяльності. Словник термінів.
2. ДСТУ 3582:2013 Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень в українській мові. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEG; ISO 832, NEG).
3. ДСТУ 3968:2009 Термінологічна робота. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять.
4. ДСТУ ISO 639-2:2009 Коди для подання назви мов. Частина 1. Код Альфа-2 (ISO 639-1:2002, IDT).
5. ДСТУ 3772:2013 Оригінали для поліграфічного відтворення. Загальні технічні вимоги.

Карта посади Менеджер з якості

Основні обов'язки	Основні вимоги	Результати роботи
Забезпечує ефективну роботу Служби якості	Вища освіта ступенем магістра за відповідною галуззю знань і спеціальністю та післядипломна освіта за галуззю знань «Управління та адміністрування», досвід роботи від 2 років на керівній посаді, високі організаторські та комунікативні навички; аналітичне мислення; проактивність, стресостійкість; наявність лідерських якостей та вміння працювати в команді;	Основні функції Служби якості виконуються на належному рівні
Раціонально організовує працю підлеглих		Ефективність роботи підлеглих відповідає вимогам показників КРІ
Розробляє адміністративні процедури й організаційно-технічні заходи із виконання вимог до якості продукції та послуг, визначених програмами, контрактами, договорами із замовниками, вітчизняними й міжнародними стандартами якості, проводить оцінку вартості заходів		Запускає та проводить організаційні заходи, які дозволяють забезпечувати належний рівень якості продукції, що випускається.
Аналізує контракти, договори, нормативні вимоги, програми, вимоги замовників щодо рівня якості продукції та послуг; визначає способи випробування продукції/послуг.		Бере участь у складенні організаційної документації у сфері визначення рівня якості продукції.
Організовує контроль відповідності продукції/послуг стандартам якості.		Організовує роботу інспекційної комісії для підтримання сталого рівня якості продукції та освіченості працівників підприємства. Проведення нарад, семінарів.
Проводить інспекційні перевірки в межах повноважень.		Проводить перевірки за бізнес-процесами, дегустація продукції титестера, висновки перевірок
Консультує керівників структурних підрозділів із питань функціонування систем якості на підприємстві.		Розробка та контроль виконання запланованого бюджету за конкретним брендом компанії
Забезпечує підготовку службової документації, зокрема звітів, на вимогу замовників або держорганів із питань контролю якості продукції/послуг		Акти, контрольні листи, діаграми, анкети опитувальники, аудиторські перевірки, звіти перевірок, робочі документи з рекамаціями

Міністерство освіти і науки України
 НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
 Кафедра фінансів, обліку та оподаткування ім.С.Юрія

СЕРТИФІКАТ

підтверджує, що

Валентина Надоля

взяв (ла) участь в

**II Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених
 пам'яті видатного українського вченого-економіста Сергія Юрія
 «Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу»**

**Ректор НРЗВО
 «Кам'янець-Подільський
 державний інститут»**

Мар'ян ТРИПАК

01 лютого 2023 року